

Patrimoni

L'accessibilitat al Museu Marítim de Barcelona

Teresa Soldevila
Museu Marítim de Barcelona

Els museus són institucions que tenen com a finalitat preservar, investigar, gestionar i difondre el patrimoni cultural. Tot i la voluntat dels museus d'exhibir i difondre els seus béns a la societat i de ser institucions al servei de la societat i de la participació cultural, hi ha col·lectius que encara avui dia tenen grans dificultats per accedir-hi. La realitat és que els col·lectius de persones amb discapacitat i amb risc d'exclusió social no poden exercir el seu dret a la visita pública de la immensa majoria de col·leccions que s'exhibeixen en gran part dels museus del nostre país.

L'accés de les persones amb discapacitat hauria de ser una de les prioritats de les polítiques dels museus. Aquest és un gran pas endavant en la lluita contra la discriminació i, tot acceptant les diferències com a persones, és una de les millors maneres per incloure tothom dins del dret a tenir les mateixes oportunitats, en

la lluita per a la igualtat d'oportunitats.

El Museu Marítim de Barcelona des de fa temps està treballant per ser una institució oberta a tots els públics. L'any 2003, des del Centre de Recursos Educatius del Mar (CREM), el Departament

Educatiu del Museu Marítim, s'organitzaren les jornades Accessibilitat als Museus, unes de les primeres jornades sobre temes d'accessibilitat i museus que tingueren lloc a tot l'Estat espanyol. L'èxit d'aquestes jornades féu que l'any 2005 es tornessin a celebrar unes altres jornades sobre temes d'accessibilitat, les jornades Museus i Discapacitat Visual, organitzades conjuntament amb l'ONCE. Des d'aquest departament, ja fa temps que també s'estan obrint vies de treball encaminades a dissenyar activitats pedagògiques adaptades, com pot ser la caixa pedagògica «Caixa dels Vaixells». Val a dir, també, que el disseny del web del Museu, des de l'any 2004, compleix

La Caixa didàctica Vaixells té com a objectiu apropar als grups escolars de 6 a 10 anys el món marítim. Inclou models tàctils, material sonor, dibuixos en relleu i textos en braille de manera que està adaptada a nens i nenes amb discapacitat visual.

els requisits d'accessibilitat WAI, que garanteixen l'accés a la seva informació a totes les persones sense cap tipus de limitació, anticipant-nos a la normativa legal que més endavant ha intentat regular aquests temes.

Veiem, per tant, que el Museu Marítim de Barcelona ha estat capdavanter com a institució cultural que s'ha implicat fermament per esdevenir una institució oberta a totes les persones. Més endavant, han estat diverses les

de manera transversal, amb la qual cosa esdevé una institució pionera en aquest sentit. I és pionera perquè s'ha incorporat dins la política de la institució, però també perquè es treballa d'una manera global, des de cadascun dels diferents departaments i àrees de treball, així com des dels diferents serveis que el Museu ofereix al visitant, amb la finalitat que es tracti d'un accés real i no puntual. Així doncs, l'accessibilitat no és una línia d'actuació desenvolu-

institucions culturals que han començat a reflexionar i a treballar per tal de ser inclusives. De fet, s'ha avançat molt en aquest camí, però també és veritat que encara falta molt per arribar a una vertadera normalitat.

L'accessibilitat és una preocupació permanent per al Museu Marítim de Barcelona. Per això, des de l'any 2007 s'està duent a terme un projecte més ampli que permet establir línies estratègiques en concepte d'accessibilitat

pada a través d'un sol departament –en els pocs museus que tenen en compte els temes d'accessibilitat normalment aquesta és una competència del departament educatiu corresponent–, sinó que el projecte permet donar les directrius i treballar l'accessibilitat de manera que cadascuna de les àrees i departaments que integren el Museu Marítim de Barcelona participin en aquesta aposta d'esdevenir accessible per a totes les persones.

Patrimoni

Visita guiada adreçada a un grup d'invidents on es facilita la percepció tàctil de l'esquelet d'un vaixell per tal de comprendre les tècniques tradicionals de construcció dels vaixells.

Evidentment, escollir una opció d'accessibilitat no és fàcil, ja que trobar solucions que no causin problemes a un col·lectiu pot provocar problemes a un altre sector. Però partim de la base que moltes de les disposicions que tenen relació amb les barreres arquitectòniques, cognitives, visuals i auditives vinculades a persones amb discapacitat són favorables a tothom i eviten la discriminació entre els usuaris dels museus. Per exemple, l'eliminació de les barreres arquitectòniques suposa una millora important en l'accés als museus per a les persones grans o bé per a les famílies que porten cotxets. De la mateixa manera, una exposició dissenyada amb lletres de grans caràcters, amb fons nítid i colors contrastats, invita totes les persones a la seva lectura d'una manera més òptima que no pas les lletres petites, amb poc contrast i amb fons poc nítid. D'exemples com aquests, en podríem citar molts. La majoria de reivindicacions que els col·lectius de persones amb discapacitats fan vers el disseny universal i tot tipus de mesures accessibles s'han d'entendre com una millora per a tots. Per tots aquests motius estem convençuts que és fonamental que la institució tingui incorporada una política d'accessibilitat en què es trobin implicats tots els departaments i els seus equips de treball.

Fruit d'aquesta opció, l'estat de la qüestió quant a accessibilitat al Museu Marítim de Barcelona és la següent:

■ El Museu Marítim de Barcelona **no té barreres arquitectòniques** que dificultin l'accés a persones amb problemes de mobilitat. Si es tractés d'un edifici modern o de recent creació, aquesta dada no seria significativa, però hem de tenir en compte que el Museu té la seva seu a les Drassanes Reials de Barcelona, un edifici del segle XIII, de més de 16.000 m² i que està catalogat com a monument històric i artístic. Això vol dir que s'ha hagut de fer un gran esforç per eliminar les barreres físiques que impediessin el pas a moltes persones amb problemes de mobilitat, en un edifici que té més de 700 anys d'història i que,

per tant, presentava moltes dificultats en aquest sentit, mitjançant rampes de fusta que salven els desnivells i elevadors especials per a cadires de rodes per accedir a llocs on sols era possible accedir-hi a través d'escaleres. Quant a aquest aspecte, cal esmentar que, durant el procés de remodelació de les Drassanes Reials, que s'iniciarà a partir del desembre de 2009, s'ha previst unificar tot el paviment d'aquest magnífic edifici gòtic en un sol nivell, de manera que, quan s'ha pensat en un nou Museu Marítim del segle XXI, s'ha projectat un museu accessible, sense cap mena de barrera física, superant els inconvenients que existien en aquest sentit, deguts a les característiques pròpies de l'edifici, tal com hem esmentat.

■ Es disposa de **dues cadires de rodes** per als visitants que ho necessitin. No hi ha cap normativa legal que obligui a oferir aquest servei als usuaris del Museu, però considerem important poder atendre al millor possible els nostres visitants, de manera que la mobilitat no sigui un inconvenient per poder gaudir de l'exhibició dels fons i de les activitats que organitzem.

■ Disposem, com a servei per al visitant, inclòs en el preu de l'entrada, una **guia multimèdia interactiva** per fer més comprensible, dinàmica i participativa la visita a la col·lecció per-

manent. A través de la guia multimèdia, el visitant disposa d'un sistema d'informació i comunicació complet, complementat amb textos, vídeos i continguts addicionals que podran ser traslladats i enviats a la seva adreça de correu electrònic o al seu telèfon mòbil, si així ho desitja.

Finalment, i dins d'aquest mateix projecte d'interactivitat, es preveu la possibilitat de rebre informació sobre les activitats, exposicions temporals programades i altres continguts dinàmics. Per aquesta acció, el Museu Marítim de Barcelona ha estat distingit amb el premi ComputerWorld 2008 al Impacto en el Ciudadano a Catalunya, atorgat pel setmanari *ComputerWorld*. El guardó, que es va concedir en el marc del III Foro de Modernización TIC

Guia multimèdia interactiva disponible en 9 idiomes que permet mantenir una relació amb el visitant que va més enllà de la simple visita de les col·leccions exposades.

Audioguia en suport pda que permet accedir als continguts de les obres exposades en llengua de signes en català i llengua de signes en castellà, així com es pot visualitzar la informació subtitulada en ambdues llengües.

2008, celebrat el 7 de febrer a Barcelona amb el lema «Hacia una administración plena», va reconèixer al Museu Marítim de Barcelona la seva aposta vers el benestar del ciutadà mitjançant l'ús de les tecnologies de la informació i les comunicacions.

Les audioguies incloses en el preu d'entrada són una acció d'accessibilitat, perquè considerem que facilitar informació que va més enllà de la simple lectura de la cartel·la permet superar les barreres cognitives que habitualment separen la major part del públic dels museus. Els visitants valoren molt positivament l'accés a la informació a través de l'audioguia, ja que s'hi explica les col·leccions exhibides d'una manera més àgil i compren-

sible, com també valoren la possibilitat d'escollir, ampliar i rebre tot allò que els ha agradat o que té més interès. En definitiva, les guies multimèdia que el Museu Marítim ofereix als seus visitants fan més accessible el coneixement i el gaudi de les obres que s'exhibeixen al Museu i, a més, permeten mantenir una immillorable comunicació amb el visitant que ha estat unes hores a la institució. De fet, es pot establir una relació que vagi més enllà del simple recorregut, observant el que s'ofereix i amb una actitud passiva, per mantenir-hi, a partir de la seva estada, una constant relació, sempre que la persona la vulgui mantenir. Amb aquesta proximitat esdevenim més propers, més accessibles per als nostres visitants.

Les guies multimèdia es troben disponibles en català, castellà, francès, anglès, italià, alemany, japonès, basc i gallec, i les han tingudes a la seva disposició els 640.039 visitants que han passat pel Museu entre els anys 2008 i 2009.

■ **Per a les persones amb discapacitat auditiva, el Museu disposa de guies multimèdia amb llenguatge de signes i subtitulació en català i en castellà.** Aquest servei ha estat possible gràcies al conveni amb la Fundació Vodafone, signat l'any 2007, i a la col·laboració de la Fundación CNSE (Conferederación Estatal de Personas Sordas) i de FESOCA (Federació de Persones Sordes de Catalunya).

Habitualment, a les persones sordes els era complicat anar a un museu ja que no podien accedir als continguts com poden rebre'ls les persones oients, és a dir, a través d'una guia física o d'una audioguia. La visita no resultava significativa per a ells perquè no disposaven de materials o recursos adaptats. Ara, en disposar de signoguies, tenen les mateixes possibilitats de rebre informació que la resta dels visitants. La signoguia consisteix en un suport PDA, que permet a les persones amb discapacitat auditiva que visiten el Museu, poder accedir als continguts, conceptes i explicació de les obres amb la visualització de la informació en llengua de signes i/o a través de subtítols. La interfície consisteix en una pantalla tàctil, amb accés als menús

Patrimoni

La maqueta de les Drassanes Reials de Barcelona, edifici del segle XIII, que és la seu del Museu Marítim de Barcelona, mostra i fa comprensible a totes les persones, incloses les cegues les dimensions, estructura i formes constructives de l'edifici. La retolació és en tinta i en braille.

en què hi ha la possibilitat que se'ls mostri i guiï a través de les obres més importants exposades al Museu Marítim. Aprofitant aquest suport, en el qual el contingut es presenta a través de vídeo, l'explicació de les obres es realitza en llengua de signes catalana i subtitulada en català o bé en llengua de signes castellana i subtitulada en castellà, amb la possibilitat de visualitzar-les al ritme que la persona desitgi, i de repetir l'exposició del vídeo les vegades que es vulgui, a través del menú. Val a dir que el Museu Marítim de Barcelona ha estat el primer museu de Catalunya que ha incorporat una audioguia que superi les barreres de comunicació per a les persones amb discapacitat auditiva i el primer a tot l'Estat espanyol que incorpora la llengua de signes castellana i la llengua de signes catalana, juntament amb la subtitulació en ambdues llengües.

L'eliminació de les barreres de comunicació per a les persones sordes que ha dut a terme el Museu Marítim ha estat premiada en la XII Edició dels Premis AICE, que concedeix la Federació d'Implantats Coclears d'Espanya, el passat 23 de maig de 2008.

■ **L'adaptació del Museu a les persones amb discapacitat visual és una altra de les prioritats en la política i plans d'actuació del Museu Marítim.** A més de les actuacions que s'havien fet en els darrers anys, esmentades anteriorment, la signatura d'un conveni amb l'Organització Nacional de Cecs d'Espanya, ONCE, el 14 de novembre de 2007, ha suposat una gran empena per a aquest projecte d'accessibilitat. Els passos fets fins ara en concepte d'accessibilitat adreçada a les persones amb discapacitat visual són:

– El personal de sales i els tècnics del Museu han rebut formació sobre l'atenció a les persones cegues i amb discapacitat visual, impartides per tècnics de l'ONCE. Aquestes sessions permeten poder atendre correcta-

ment tots els visitants cecs i amb problemes de visió que vinguin al Museu Marítim de Barcelona.

– El Museu disposa d'un plànol de situació de l'edifici i dels àmbits dispositius en relleu per tal de facilitar l'accés, el reconeixement i l'orientació per l'espai que s'ha de visitar a les persones amb discapacitat visual. El plànol en relleu ha estat possible gràcies a la col·laboració i suport tècnic de l'ONCE.

– Tenint en compte la importància de l'edifici gòtic de les Drassanes Reials de Barcelona, seu del Museu Marítim de Barcelona, monument catalogat com a lloc d'interès nacional històric i artístic des de l'any 1976, així com el fet que la restauració i l'estudi del conjunt de les Drassanes

Reials és un dels eixos més destacats de les actuacions del Consorci Drassanes Reials i MMB, es va optar per iniciar la implantació de recursos tàctils vinculats al conjunt de l'edifici que constitueix la seu del Museu Marítim. Així doncs, s'ha integrat dins l'exposició permanent una maqueta tàctil de les Drassanes Reials de Barcelona i una segona maqueta que és una secció de les seves naus. Ambdues maquetes ofereixen la concepció global de l'espai arquitectònic de

l'edifici del segle XIII, de les dimensions del conjunt i de les proporcions. La seva finalitat és la de mostrar i fer comprendre a tots els públics, incloses les persones cegues, les dimensions, estructura i formes constructives de l'edifici, així com la seva relació amb l'entorn. El fet que tothom les pugui tocar, obliga a que siguin resistents al tacte i abastables amb l'envergadura dels braços. La seva dimensió permet fer la volta completa del conjunt i també la inspecció per part de les persones amb mobilitat reduïda. La retolació és en tinta i en braille, per permetre'n la lectura a tots els públics. Aquestes maquetes han estat patrocinades pel Consorci de la Zona Franca de Barcelona.

– Incorporació progressiva del disseny universal i er-

gonòmic en el disseny de les exposicions temporals que s'organitzen. Es procura anar implantant, en la mesura possible, aquells elements que queden definits pel disseny per a tots, la qual cosa consisteix a plantejar el disseny dels vinils i elements escrits de les exposicions amb lletres de gran caràcter, amb colors contrastats respecte el fons i sense ombres ni imatges al fons que en dificultin la lectura a les persones amb baixa capacitat visual.

– Tenim al servei del visitant amb discapacitat visual recursos tàctils que permeten tenir accés als continguts que s'exposen al Museu, i que també estan a disposició d'aquelles escoles en les quals, dins del grup, hi ha alumnes amb problemes de visió.

– Adaptació de les visites guiades al Museu, adreçades a grups amb problemes de visió, seguint les tècniques audiodescriptives, facilitant la percepció tàtil del patrimoni exposat que no estigui protegit per vitrines, o bé a través de reproduccions o objectes que són importants per a la temàtica de la visita. A més, les visites sempre es complementen amb material de suport que permet, a través del tacte, suplir allò que no és accessible a causa de la discapacitat visual. Les adaptacions han estat possibles gràcies a la col·laboració de l'ONCE. L'opció adoptada pel Museu Marítim ha estat la d'adaptar les visites guiades segons si els col·lectius i persones amb discapacitat han fet la demanda o no, és a dir, no hem fet una

oferta concreta destinada a les persones amb discapacitat, sinó que quan un grup ha sol·licitat fer una visita guiada sobre una temàtica determinada, l'hem preparat tenint en compte les necessitats especials que s'han plantejat. Aquesta és l'opció que també s'ha mantingut amb qualsevol grup amb necessitats especials. Sempre, per problemes de discapacitat psíquica o bé cognitiva, s'ha adaptat la visita per tal que els continguts de la visita siguin accessibles a aquestes persones i per tal d'evitar, al màxim possible, que se sentin exclosos del coneixement que es vol transmetre en aquestes visites.

– Des de l'any 2008, s'han incorporat recursos tàctils i materials adaptats a aquelles exposicions temporals or-

ganitzades pel Museu Marítim de Barcelona. S'ha començat per «Els Grans Viatges de Zheng He. Les Expedicions Marítimes de la Xina del Segle XV», que s'exposà a la sala de les Naus de la Generalitat del Museu des del 13 de novembre de 2008 fins al 31 de maig de 2009. Concretament, en aquella exposició s'inclogueren plafons i maquetes accessibles. També s'adaptà la informació dels vinils al braille i en gran caràcter. L'adaptació de l'exposició fou possible gràcies a la col·laboració de l'ONCE i de l'Associació d'Amics del Museu Marítim de Barcelona.

– En aquesta mateixa línia, per a la propera exposició temporal, «Immersió! Monturiol i la Conquesta del Fons del Mar», que s'inaugurarà el 23 de novembre, ja s'ha

Patrimoni

Visita adaptada al Pallebot Santa Eulàlia, el vaixell històric del 1919 que és l'extensió a l'aigua del Museu Marítim de Barcelona.

previst l'adaptació del muntatge i dels elements comunicatius per tal que sigui accessible a les persones amb discapacitat visual.

El nostre compromís vers l'accessibilitat també es tradueix a donar oportunitats a la cohesió social i a la convivència perquè, per damunt de tot, volem ser un museu socialment responsable. Per això el proper dia 3 de novembre inaugurarem l'exposició temporal «El Món Flueix. Dues Mirades sobre la Mateixa Realitat». Es tracta d'una exposició que mostra els fons d'art de la Fundació ONCE, formada per artistes amb i sense discapacitat que treballen utilitzant com a matèria primera una mateixa realitat des d'una multiplicitat de punts de vista.

Amb l'organització d'aquesta exposició, que acull les obres d'art de la Fundació ONCE, volem cooperar en la normalització social de la discapacitat a través de les obres d'art i en la difusió d'obres d'art d'artistes amb discapacitat.

I, també fruit del nostre compromís de respondre a les

necessitats de la societat actual, en el sentit de voler contribuir a donar veu i reivindicar l'accés real als museus de totes les persones, hem organitzat les jornades Museus, Cultura i Bones Pràctiques, per als dies 4, 5 i 6 de novembre de 2009. Les jornades estan pensades en clau d'accessibilitat general, tant des del punt de vista de discapacitats físiques, psíquiques i sensorials, com de les persones que queden fora de la cultura per motius de risc d'exclusió social. A més, hi ha un enfocament global de la cultura: biblioteques, parcs naturals i equipaments culturals en general. També es tracta l'accessibilitat des del punt de vista del disseny, de la tecnologia, etc. La voluntat d'aquestes jornades és convertir-se en un espai i

un temps de reflexió, de formació i de coneixement de noves experiències i de bones pràctiques per avançar cap a una cultura inclusiva, que tingui en compte les necessitats i inquietuds de les persones amb discapacitat respecte la cultura, expressades a través de les institucions que les representen.